

Conciones, Siue Conceptvs Theologici Ac Praedicabiles, In Omnes Totivs Anni Dominicas

Opvs Novvm Figvris, Allegoriis, Similibvs Ex Sacris profanisq[ue]
Scriptoribus plenißimum, cum occurrentium fidei controuersiarum
tractatione.

De Sanctorum Festiuitatibus Annitotius - Nvnc Demvm Integre Svppleti,
Concionibus per octauam Vener. Sacramenti suo ordine intersertis

Besse, Pierre de

Coloniae Agrippinae, 1620

In Festo S. Dionysii. Hi sunt, qui venerunt de tribulatione magna, &c. Apoc.
7. 1. Suprema summi Dei dignitas, regendiqúe ratio. 2. Iustorum in hac
vita afflictiones & impiorum læta fortuna. 3. De ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56205](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56205)

& secundū Angelum noui Testamēti à Deo missum, vt populis Euangelium promulgaret, sublimia doceret, mysteria patefaceret, ignorantēs erudiret, peccatores ad frugem bonam reduceret, omniumque rerum sanctarum ludum publicè quodam modo aperiret. Si te in Ecclesie rebus versantem contemplor, vt vnam è validis eiusdem columnis, vnum ex immobilibus illius fundamentis, vnum è generosissimis ac celeberrimis eiusdem ducibus te intueor; in qua dum te cerno, cerno fontem illum exundantissimum è medio paradisi prorumpentem, è quo turgentissimi & amarissimi fluij scaturiebant, quibus vniuersa terræ superficies longe lateque irrigabatur. Ex te enim, vt viuā quadam & copiosa omnis sanctitatis ac pietatis scaturigine, tot in Ecclesiam illustres & celebres ordines emanarunt, qui prædicationibus & bonis, quæ spargunt exemplis, vniuersum mundum irrigant, inque bonis operibus fertilem reddūt. Dum autem, ô gloriose Patriarcha, in cœlis te contemplor, ipse mihi persuadeo, te, præter beatitudinem, quæ tibi cum Angelis & Sanctis omnibus communis est, infinitis omnes accidentaria beatitudinis partibus præcellere, paucos vt te superiores credā. Si enim eo damnatorum apud inferos pœnæ ac tormenta quotidie magis ingrauescunt, quo plures eodem descendunt, quos scandalo dato, & prauis exemplis in perniciem, exitium, ac deinde in damnationem occasionaliter pertraxerunt; sic vice versa pie credendum est, quādoquidē tot tuis auspicijs adductu animæ salutem adepti sint, & quotidie etiamnum adipsuntur, dum regulam tuā & institutum inuolantē obseruant, gloriam tuam crescere, & infinitis punctis maiorem indes fieri, tibi quæ in beatitudine præ alijs Sanctis potiores debent. Quam obrem supplices te rogamus, admirabilis Franciscæ, vt ipse pro nobis Deum roges, ordinem tuum benigno respicias oculo, Religiosis tuis benedictionē impertiaris, influxus illis tuos communices, constitutiones tuas eosdem edoceas, in patientia erudias, perseverantiam denique iisdem impetres, vt tam ipsi quam nos, regulares atque ac sæculares, laici non minus quam Religiosi, in eadem viuentes fide, & eidem famulantes Deo, omnes tandem aliquando vitæ æternæ compo-

tes reddi mereamur, quam concedere sine exceptione nobis omnibus dignetur Pater, & Filius ac Spiritus sanctus, Amen.

IN FESTO SANCTI DIONYSII

MARTYRIS

Partitio.

- I. De suprema summi Dei dignitate regeneratione.
- II. De iustorum in hac vita afflictione, & impiorum lata fortuna.
- III. De Areopagita conuersione mirabili.
- IV. De eius perfecta in omnibus scientia.
- V. De Predicatorum condigno munere.
- VI. De Areopagita alijs dignitatibus.
- VII. De eius morte & martyrio fortiter passo.

Hi sunt qui venerunt de tribulatione magna, & lauerunt stolas suas in sanguine Agni. &c. Apoc. 7.

FIGVRA.

RAGICA haud dubiè historia est, Auditores, quam secundus Machabæorum liber nobis commemorat, qua iniquam generosi senis Eleazari & condemnationem & mortem prosequitur. Lachrymis quippe & pia commiseratione dignum est spectaculum, videre virum honestate vitæ conspicuum, nonagesimo ætatis anno, in ultimo laudabilis senectæ puncto, pro diuinæ legis ceremoniarumque sacrarum defensione, in Antiochi Regis persecutione & tyrannide, in Iudæa ad necem postulari, & post sexcentas tortorum exagitationes & molestias magna sane barbarie, ad extremum tandem supplicium raptari. Verum non minus triste ac lugubre spectaculum est, ac non minori admiratione ac lacrymis dignum, immane & crudele magni Dionysij martyr um ac passio. Et est sane serialis & commiseratione dignares, audire tam sanctum, pium, ac doctū virū, iā nonagenarium, Dei legem & Euangelium annuntiantē, ad magnum

Gen.

Exod. 32.

vexari, ac calamitatibus opprimi. Et re ipsa magnus ille populi Israelitici legislator Moses, cum Deum in populum suum concitatum, & ultionem de iniquitate commissa sumere meditantem cerneret, ne qua forte hinc infidelibus temerè calumniandi maiestatisque eius culpanda daretur ansa, hanc ex intimo animi affectu ad eum orationem fudit: *Ne quasi dicant Aegyptij, callide eduxit eos, ut interficeret in montibus, & deleret de terra:* quasi diceret: Noxam hanc vnam populo tuo dimitte, Domine, vindictæ enim intra vaginam conde, iracundiæ æstum extingue, obsecro; ne forte secus ac par est, de te sentiant Aegyptij, & idolorum cultores, ac gentes vicinæ in maiestatis tuæ benignitatem blasphemiam & iniuriam, dicere occipiant, esse te rigidum ac durum, qui tui sequaces ac famulos rigidè habeas, ac qui te odeant, amicè ac beneuolè; magnaque tibi impudentia exprobrent, astute quodam ac vafre Aegypto nos eduxisse, ut deinde in montium præruptis desertoque inuito enecares, ac de facie terræ cunctos deleteres. Nōrat quippè Moses, gentiles summi Dei sapientiam semper fugillare, ac de illius circa infima rerum mundanaque gubernandi ratione, datâ operâ, sinistrè numquam non loqui ac sentire: & deinde, impiorum pacem tranquillitatemque in omnibus, & piorum vice versa oppressionem ærumnasque quotidianas conspici, in hoc regendi modo nullam illius aut sapientiam aut prudentiam elucere, temerè sibi persuadebant.

Manichæorū error.

Atque hinc sui Manichæos veteres illos hæreticos erroris occasionem hausisse fit verosimile, cum, qui illorum stupor fuit, duos in mundo commenti sunt Deos, quorum maximum in regendi ratione esset discrimen, diuersus gubernandi modus, & discrepans indoles: vnus quidem summè & infinitè esset bonus, à quo inuisibilia cuncta dependere; alter autem nequam per omnia ac pessimus, qui visibilibus hisce dominaretur. Quæ sanè nimis quàm impudens fuit blasphemiam, & error intolerabilis, utpotè qui diuinitatem ipsam tangat, in supremi Numinis iura inuolet, ac merum in orbem atheismum inuolat.

Quid autem? Arcana & inscrutabilis hæc Sancti mi- res inferiores regendi ratio, sapientissima nihilominus ac prudentissima, ut in diuersitate que in sua planè est admirabilis, sic in vsu ac praxi suo difficultate non caret. Et sanè etiam sanctissimos quosque res hæc in stuporem visa est rapuisse, ut quid super eadem respondeat, ignorent. Ipse Psalmographus imprimis, qui mentis suæ in hoc ipso anxietatem, incertam, ac turbationem confessus, sic ait: *Mei autem penè moti sunt pedes, penè effusi sunt gressus mei,* ut te relicto mudi in parces cōcederem, Deus meus. *quia zelauit super iniquos, pacem peccatorum videns, in labore hominum non sumi, & cum hominibus* in hac vita ut reliqui sancti & amici tui non flagellabuntur, idè facti sunt insolentes, & tenuit eos superbia. Dicere vult, mea sententia, difficillimè in animum induci à quopiam posse, mundum ac mundana sapienter dirigi & administrari, cum quæ bonos inter & malos in hoc mundo peragantur videt, illis semper aduersa, his secunda in procelloso hoc vitæ pelago aura vtentibus.

Post sanctum magnumque hunc regem, Ieremias Propheta rem hanc tantoperè obstupescit, ut Deum quodammodo ad conuersionem prouocet interrogaturus, sicque eum percontetur: *Iustus es Domine si disputem tecum; veruntamen iusta loquar ad te. Quare vita impiorum prosperatur? bene est omnibus qui prauaricantur, & iniquè agunt: scelestis scilicet omnia ad votum fluunt, & iustis seculis ac vellent cuncta cœnunt.*

Idipsum examinans & Abacuc Propheta eandem sibi questionem proponit, quam soluere nescius, ad Deum etiam se conuertit, & interrogatum politicum (utpotè ad despoticam mundi regendi rationem, ac rerum humanarum directionem spectans) proponit. *Quare tacet, inquit, impio conculcans iustiorè se?* Perinde ac si diceret. Cum tu Domine omnia inferiora administres & rerum terrenarum moderamina manu teneas, cur & quò permittis modo, ut ab impijs iusti diuexentur & opprimantur? quod & summam iniustitiam ac violentam tyrannidem spirat? An non iusta vobis hæc querela videtur, Auditores, & quæstiones hæc in ratione fundatæ? Haud

Haud diffiteor equidem; res ita se habet: fatendum nihilominus, in signem in hoc ipso DEI sapientiam, & singularem eius erga suos dilectionem elucescere; idque ob rationes sane peregrinas. Prima sit; omnes aduersitatum ac tribulationum sagittas, quas expotentia suae pharetra DEVS ter maximus depromit, in feruorum suorum caput ei aculaturus, non nisi meræ probationes & examina sunt, quò hac eos ratione perficiat, & gloriæ capeffende idoneos reddat. Testem huius sententiæ habeo magnum illum Apostolum Iacobum, qui sua in Catholica sic fideles alloquitur, *Beatus vir, qui suffert tentationem, & examen hoc generose tolerat, quoniam cum satis sufficien terque probatus fuerit, accipiet coronam vitæ*, & honorem inde consequetur. Id ipsum sentit & sapientissimus Salomon; *Deus tentauit eos ad lapidem Lydium tribulationum, & inuenit illos dignos se gloriæque suæ capaces*. An non hæc insignia amoris & admirabilis sapientiæ sunt argumenta?

Secunda: pœnæ & afflictiones hac in vita ingruentes non nisi malleationes quædam & adaptationes sunt Martyrum & aliorum iustorum, quibus ceu malleo lapides concinnantur & adaptantur, vt in cœlestis ciuitatis fabricam cooptentur iam adaptati ac politi: eos namque in hoc mundo tundi, cudi, & concidi oportet persecutionibus, vt in cœleste DEI templum pro meritum ratione & ordine quisque suo coaptentur. Tribulationum quippe mallei in cœlo non exaudiuntur, sed in terra malleationes & tunctiones peraguntur, vt iisdem Sancti & prædestinati ad gloriam hic poliantur: vnde canit Ecclesia: *Tunctionibus, pressuris expoliti lapides, succiuntur locis per manus artificis*.

In huius rei figuram legimus, in templi Salomonici constructione, in qua tamen octoginta & amplius operariorum millia, ac tricena operis præfectorum millia quotidie operabantur, nullum ferri, limæ, mallei sonitum toto illo tempore, exauditum, sed, prout saxa alibi parata & concinnata, Hierosolymam adferebantur, ita eadem à præfectis fabricarum suis quæque locis collata fuisse. Qui veras rei huius curiosius indagant causas, tradunt omnes fabricæ

huius lapides in monte Libano aptatos fuisse ac paratos, & Hierosolymam deinde allatos illic in opus cooperatos. Mysticum hoc signum est, in mundi huius monte ac rupibus animas sanctorum parari, & afflictionum malleos pati, vt deinde cœlo illata in egregiam fabricam inferantur. Hic in terra runduntur, & in cœlo in opus assumuntur: tribulationes enim huius mundi, & alterius consolationes.

Tertia: mundani ræci sunt, & non nisi palpando ingrediuntur, nescientes nec agnoscentes quàm sit regnum cœlorum pretiosum, quod non nisi tribulationum auro venale Deus proposuit, nec alio emi comparariue pretio potest, quod Gentium Apostolus tanti fecit, tamq; sublimè extulit, vt Romanis sic scriberet: *Non sunt condigna passiones huius temporis ad futuram gloriam, quam expectamus, & qua reuelabitur in nobis*. quasi diceret: Non modo quodcumq; bonum operari; sed etiam quidquid malorum & aduersitatum tolererare possemus, etiam si mille & amplius in vita ageremus annis, non est cum futura quam speramus gloria velut æquipollen & comparandum.

Gloriosi Martyres, Dionysius Rusticus, & Eleutherius, rei huius dignitatè & pretiū exactissimè perspectū habentes, ipsam vt cœmerent, suas vltro ceruices obtulerunt, suā eius ergo vitam impenderunt, & insigni eum tolerantia omne tribulationum genus perpassi sunt. Hinc in illorum hodie gratiam sacra canit Ecclesia: *Hi sunt, qui venerunt de tribulatione magna*. Quæ in concionis hodiernæ thema verba selegi, qua historiā ac vitā illusterrimi Galliæ nostræ Patriarchæ, magni, inquam, Dionysij prosequi decreui: de illius enim socijs hodie non loquar. Vt verò hoc ipsum vobis consolationem aliquam adferat, ipseque confusionem vitans rem ordine deducam, bipartitam orationem faciam, primò de admirabili sapientis huius Areopagitæ conuersione, deinde de Martyrio eiusdem ac supplicij agam.

Trius itaque, quàm vltimus æquore volem, & in cursu hoc pergam longius, per difficultis elucidanda difficultas, eaq; non exigui est momenti, quæq; multos hætenus torfit, nū scilicet magnus ille Dionysius, quæ maximope

Regnū cœlorum tribulationibus comparatur.

Rom. 8.

III.

pere nostra suscipit & colit Gallia, quod Christianam eodem fidem intulerit, Euangelium Dominicum promulgarit, idolorum cultum euerterit, & mortem generose subierit, num inquam is ipse sit, quem Græcia olim progenuit, Athenæ miratæ sunt, vt magnum Iudicem Areopagus suspexit. Verbo vt explicem, num qui hoc in regno Christo natus est, idem iste cum eo, quem Græcia nascentem vidit; num quem Lutetia vt Antistitum suorum principem ac caput habet, coincidat cum eo, quem vt primarium olim iudicem, ac post conuersionem primum Episcopum Athenæ sunt veneratæ.

Num S. Dionysius Episcopus Parisiensis fuerit olim Areopagita.

Scio, iam ante annos septingentos quæstionem hanc mirè ventilatam, & inter doctos agitaram, ac litem penitus tandem diremptam; sunt tamen nonnulli, qui camarinam hanc de nouo mouentes, & vetus illud pronuntiatum falsitates coarguentes, simul & vnanimem tot tantorumque auctorum sententiam sugillantes, rursus eandem in dubium reuocant, Tædium nimis foret ac tetrum, omnem hanc controuersiam à capite ad calcem huc rursus accersere; quocirca summam eam tangam, ac paucis perstringam, vt suus veritati sit locus, & ita aliquod piis adferam solatium. Ab Hincmari Archiepiscopi Rhemensis, scriptoris suo tempore satis illustris, & permagni apud doctos omnes nominis, testimonio exordium ducam.

Hincmarus.

Hic ergo ad Carolum Caluum Imperatorem sic scribit, *Patrem vestrum Dionysium esse Areopagitam à beato Paulo apostolo baptizatum, & Atheniensem ornatum Episcopum, & in Gallias à Beato Clemente directum, ex his qua Græcia testificatio, & sacra Romana sedis attestatio, & Galliarum intima*

conuictio, ratum in hac causa (quod longe ante nos dictum est) recognoscant.

Singula hæc Hincmari verba prægnantia sunt, & consideratione dignissima: loquitur autem imprimis de testimonijs Græcorum; eò quòd longo ante tempore Michael Imperator Orientis publica ac solenni ad Ludouicum Pium Galliarum nostrarum Regem legatione missa, idipsum declarat, dum simul illi sancti Dionysii Areopagitæ commentaria, iam nuper reperta mittit, quæ cum Lutetiam ipso magni Martyris peruigilio venissent, cuiusnam illa auctoris forent, illustribus id repente miraculis ostendere visum Deo. Reitotius gestæ historiam apud Hilduinum reperire est; in epistola ad eundem Ludouicum Pium Regem destinata.

Certissimum quoque est, è testimonio Anastasii Bibliothecarii Romani, sanctum Methodium Episcopum Constantinopolitanum Romæ sedis legatum & Cardinalem, vitam sancti Dionysii Areopagitæ scriptis mandasse: è qua colligimus, ipsum & in Gallias concessisse, & Parisiensi Ecclesiæ vt Episcopum præfuisse. Hic ergo cum summa fide & stylo non vulgari magni huius viri vitæ seriem posteritati consignasset, Romanæ illam Ecclesiæ reliquit: quam cum deinde Anastasius Latinam fecisset, per Galliam Imperatorem Carolum Caluum destinat. Deinde & Metaphrastes eadem descripsit gesta, & prope eandem sancti Dionysii vitam, cum omnia curiosè & exactius veterum de illa Patrū testimonia & antiqua monumenta examinando excussisset. Idipsum fecit & Michael Syncellus, Presbyter Hierosolymitanus, libro quem de sancti huius Patris laudibus composuit.

Hæc quidem Græcorum de illo sunt testimonia. Quoad Latinos, primum locum

Imp. Michaelis Regem Galliarum

Hilduinum episc. ad Ludouicum Pium. Vita S. Dionysii conscripta per S. Methodium Episc. Constantinop.

Metaphrastes in vita S. Dionysii

In eodem S. Dionysii

Stephanus Pontifex intercessio- ne S. Dionysii sancti resti- tus.

Templum illi Romæ edificari iuber.

locum occupet ipsum Stephani Pontificis factum: is enim cum in Gallias abisset Pipinum Regem regno inauguraturus in morbum incidit. Verum, cum gloriosi Martyris Dionysii patrocinio, & apud Deum interuentu, in quo omnem suam in morbo post Deum fiduciam collocabat, sanitatem pristinam recuperasset; Romam repetens de eiusdem reliquijs aliquid secum ferre statuit, Romam ergo cum venisset, insignē in sancti huius Martyris cuiusque fauorem, & merita expertus erat, honorem Basilicam construī iubet, præfecitque eidem monachos Græcos, & sanctissimi huius viri patriæ intuitu, Græcorum eam scholam nuncupauit: quod Stephanus opus, cum morte præuentus, perficere non potuisset, successor eius Paulus absoluit, & annuos proventus amplissimos illi assignauit, additis insuper priuilegijs singularibus.

Cur obsecro, Pontifices illi templum hoc Græcis monachis attribuerunt, & Græcæ scholæ nomen illi imposuerunt? quod scirent, nempe sanctum Dionysium ē Græciā fuisse oriundū, ac decet iure æquissimū videri ut qui eiusdem essent regionis & conciuus, honorem & cultum eo illi loco offerrent, ceterisque in hoc officii genere nationibus anteponebantur. In confirmationem & nouum argumentum adferri etiam queat, veterum Missalium, & Breuiariorum, aliorumque Galliæ nostræ monumentorum ac antiquitatum testimonium, ē quibus eruiamus sanctum Dionysium, qui hoc in regno martyrium subit, esse eundem qui Athenis originem duxit. Sed his omnibus omisis ad præcipuum intentionis ac propositi mei scopum veniam, quo vitæ mutationem & conuersionem magi huius Arcopagitiæ exponere decreueram.

Quemamodum certissimum & indubitata fide tenendum est; sanctū Dionysium ab Apostolo Paulo fidei christianæ assertum, in Ecclesia baptizatum, & primum Atheniensium Episcopum esse constitutum, ita nec admiratione vacat audire, tantum, tamque sapientem virum tam citō fidei manus dedisse, & ad nudam externi, incogniti, & obscuri homuncionis prædicationem Christum agnouisse. Quod eō magis demiremur necesse est, quo magnatum, ac Philosphorum præsertim, conuersionem & difficiliorem & rariorem comperimus.

Tradunt naturalium rerum scriptores, quibus & Aristoteles suis in Meteoris accedere videtur, quod terræ visceribus educitur ferrum, aptum esse aptari, tundi, malleos pati, & in incude flecti ac duciat quot nubibus innascitur, cælo descendit; cudi non posse, contusum obdurescere, & incudi resistere. Arcanum hoc Physicum est; sed quo tacite docetur, peccatores, etsi ferri in modum obduratos & inscios flecti, modo humilis & obscuri sint generis ac loci facile duci ac tractari, & ad verbi diuini ictus sine vilo negotio emollescere; ad illustres & doctos, quorum & genus & dignitas diuinum quid continere videntur, quasi cælo descenderent, nisi difficillime, ægerrime, magnoque cum labore conuerti.

Planetarum minimi, & infimi etiam sunt celerrimi, maiorique mouentur velocitate, exemplo sit Luna, quæ vndetriginta diebus vniuersum suum peragit cursum & à Deo constitutum stadium decurrit: at alij maiores, & sublimiori fixi loco, suo sunt in cursu peragendo lentiores ac tardiores; testis Saturnus, qui ut orbis omnes, coelestes perambulet, quatuor aut quinque annorum millia impendat necesse est.

Rursus hic docemur, humiles &

S. Dionysius à sancto Paulo conuersus & baptizatus.

Aristoteles lib. 4. meteor.

Conuersio magnorum perdifficilis.

Planete altiores lentius mouentur.

les & plebeios, dum vel peccati laqueis ir-
riti sunt, vel gentilitatis adhuc caligine in-
uoluti, facili negotio vel peccatis egredi,
vel ad rectæ fidei semitam reducitur; at qui ad
summas sunt euecti dignitates, & primos in
rep. gradus occupant, difficilius sanè con-
uerterent, & respicientiæ illorum motum senti-
entem esse, & longè maiorem quàm priorum
difficultatem inuoluere.

Pastores
primi Re-
demptorẽ
adorarunt;
Magi po-
stremi.

Exempli loco sit, quod in Euangelio lege-
re est: nato iam mundi Salvatore, eiusque na-
tiuitate nuntiata, primi, qui ad hoc nuntium
accurrerunt, & ad solam Angeli vocem mō-
tanis descenderunt, greges deseruerunt, &
positum in presepio infantem adoratum vene-
runt, fuere ouium pastores obscuro & rure
nati: at Magi fuere postremi, & tredecim ip-
sos in itinere suo dies impenderunt, quin
etiam nouum quoddam cælo sidus fulgere
oportuit, quod illos in Bethleemiticum sta-
bulum conduceret: adeo ut prodigijs exciti &
non nisi quam difficillimè regia, regnoq; e-
gressi sint, ut ad Deum accederent, eiusq; fi-
lium incarnatum & in Iudææ finibus natã a-
dorarent: Egregium profectò exemplum, quo
discamus licet, Principum ac Primatum
conuersionem esse semper minimorum ple-
beiorum, obscurorum conuersione grauior-
em ac maiores longè difficultates conti-
nere.

S. Dionysii
conuersio
planè ad-
mirabilis.

Quæ cum ita sint, qui fieri igitur potuit,
S. Dionysium virum apud suos magnum &
illustrem, utpote sacrorum Areopagiti tribu-
nalis iudicium numero, adeò item doctum
ac sapientem, ut maximis sit temporis illius
in Græcia Philosophis annumeratus, tã citò
fidei manum dedisse, & idolorum relicta ina-
nia Iesu Christi se obsequio mancipasse? Hoc
dubio procul summam mereret admiratio-
nẽ, credendumq; est, viri adeò inclyti & præ-
stantis conuersionem eamq; barbari & Iudæi
(hoc namq; nomine omnes externos nomi-
nabant Græci) operã procuratã nõ nisi maxi-
mè esse admirandã. Quod ut facilius intelli-
gatur, præsciatis oportet, Areopagum, quod
Græcè vel promontoriũ vel montem Martis
denotat, eminentè & accliuè paulatim haud
procul Athenis locũ fuisse ac supremũ quod-
dã conciliũ, in quod grauissimis maximeq;
dubijs controuersijs dijudicabatur, & omne

Areopagi
descriptio.

criminum ac flagitiorum genus pro merito
puniebatur. Qui in eo dijudicabant iudices &
asseriores, ut suũ populo ius administrarent, essent Act.
utpote vniuersæ gentis nobilissimi, sapien-
tissimi, & optimi, & flos, & decus & ornãm-
tum reip. hoc à loco mutuati nomen, Areo-
pagitæ dicebantur. Erant hi porò perma-
gnæ auctoritatis, virtute illustres, & longo
rerum vsu, omnigenum negotiorum in tra-
ctatione versatissimi. Hocce tribunal non-
nisi tertio singulis mensibus patebat, quarto
scilicet & tertio, & pridie Kalendas: quibus
diebus solummodo causis discipendis in-
tendebatur; quas qui agerent actores, simpli-
ci eas stylo ac sermone proponebant, simili-
ter & rei, ius suum, rei caput & rationes
& argumenta in vtramque partem nudè af-
ferentes, sine vllò furo ac verborum aut e-
loquentiæ lenocinio. Si autem interdum
causarum patroni sermonem sublimiori ge-
nere dicendi exornarent, linguæ nouitates
consectarentur, aut pigmentatos Rhetori-
ces colores adhiberent, publica præconis vo-
ce palam ijs silentium indicabatur. Nec im-
merito, ne forte inducto verborum illicio, &
eloquentiæ arte adhibita, in eam quam æ-
quitas non ferret partem iudices illecti fle-
cterentur. Tum verò ne miserabili forsitan
reorum aspectu, pædore, illuic & sordibus,
ad commiserationem mouerentur, noctu,
sine vllò lumine aut facibus, summo cum
silentio iudicium exercebant. Vnde & illud
natum adagium, *Areopagita taciturnior*.
Tanta autem augustissimi huius Senatus
per vniuersum erat orbem auctoritas, ut il-
lorum iudicio sententiæque etiam grauissi-
mas totius Asiæ causas Romani Proconsu-
les subijcerent. Adeo ut è Valerio tradat A-
gellius, Cn. Dolabellam Proconsulem Asiæ
ageret, illorum tribunal consulu se, causas
perdifficiles ad eos deferendo. Quin etiam
notat Lucianus, suo tempore consuetudi-
nem obtinuisse, ut nationes exteræ Areopa-
gitatum iudicio suis in controuersijs starent.
Hæc pene omnia è Budæo deprompta sunt,
qui in librum Pandectarum hæc aliaque plu-
rima collegit.

Porò, cum lex Christi omnibus alijs &
præstantior & excellentior, per mundũ illu-
strior iam fieri inciperet, & suam in terra
paulatim

Atheo-
sum ite-
re admi-
strando ite-
tio.

Areopagi-
tæ noctu
iudicabat.
Agellius
lib. 2. ca. 7.

Lucianus
Nouissima.

In Pandet.
l. vi. de sen.

paulatim sedem figere, ceteræ omnes obmuerunt, & Arcopagus esse desijt, teste Theodoro. Lex enim hæc immaculata, quæ corda humana edomare & flectere potest, & animas conuertit, legem legibus ceteris imposuit, imperium obtinuit, omnes alias sibi subiecit, & obscurissimi fidei præcones, ac famulantes v Christi maximos Gentilium Magistratus, & supremos Regum & Imperatorum senatores & consultores euerterunt.

Adæd vt Apostolus Paulus, ob prædicationem Athenis factam iussus Arcopagitis se sistere, ijs quæ sibi obijcebantur probis responsurus, interitè confessum illum augustum adierit, & teste D. Luca, *Stans in medio Arcopagis*, sic iudices sit allocutus, *Viri Athenienses per omnia quasi supersticiosos vos video.* Quæ sanè oratio non minùs apud hosce iudices fuit auidæ & libera, quàm vnus ipsorum conuersio admirabilis. Quæ enim ratione fieri potuit, vt qui tanti apud omnes passim fiebant, & à quibus suas ipsi etiam Romani, legatione missa, leges petierant, barbari, & externi cuiusdam, Iudæi scilicet, in re aded difficili, qualis est veri Dei cultus, & supremi Numinis adoratio, auscultare voluerint? Qui inquam fieri potuit, vt quem Iudæum & crucifixum fuisse docebat Paulus, ab ijs vt Deus magna omnium patriorum numinum confusione ac probro crederetur & haberetur? præsertim cum mors, & grauissima quidem decreta esset ei, qui Deos patrios aut parui duceret, aut negaret, aut nouam Arcopagitis inconsultis induceret Religionem, aut alios in tempus colendorum deorum ritus inueheret.

Iosephus litteris prodidit, Anaxagoram Clazomenium, dum Athenienses, quod solem diuinis afficerent honoribus, & vt numen quoddam adorarent, reprehendisset, docuissetque non nisi ignitum æstuansque eum saxum esse, velut patriorum numinum contemptorè, & omnis diuinitatis irrisorè & blasphemum publica iudicum sententia morti esse adiudicatū.

Iidem item iudices, ei qui Diagoram Melium, dum Deos patrios videret, mysteriaque omnia & sacra ludibrio haberet, de medio tollet, argenteum talētum in mercedem, veluti rei bene gesta, vt qui tam impius & blasphemum numinis lusorem, ac diris deuotum caput auferret, sponponderunt.

Bess. de Sanctis,

Protagoras quoque, ni fuga sibi consulisset, manus ciuium non euasisset, nec illi molientium, quod de Dijs omnibus agens, dubitaret, verènc Dij essent. Editò quippe hac de re commentatio, his ipsum verbis est auspicatus, *De Dijs neg, vt sint, neg, vt non sint, habeo dicere.* Hinc dum se clanculò vrbe subduxisset, in absentem ceu contemptæ diuinitatis reum sententia decreta, eiusque scripta publicè flammis addicta, vt scilicet hanc iudices impietatem planè tollerent, & ex hominum memoria dogma impium aded penitus eraderent.

Eiusdem impietatis etiam insinulatum à Melito fuisse sapientissimum mortalium Socratem, res est quàm certissima. Vnde sic in illum egit accusator, *Tura violat Socrates, quos ex maiorum instituto suscipit ciuitas, Deos esse negat, alia noua demonia inducit.* Et tanti hoc crimen habitum fuit, & aded malè ciuium auribus accidit, vt summus ille vir, etsi reip. oraculum, & Philosophorum omnium decus, ducentorum octoginta & vnus iudicum suffragijs morti sit ad iudicatus.

Hæc cum verissima sint, & Arcopagi iudicia sententiaque adeo rigida & cruenta, ac præsertim, cum de Dijs Deorumque cultu controuerteretur, quifactum dicam, Paulum, dum nouum & inauditum ijs persuadere coram numen contendit, se sospitem subducere potuisset? Cur populus, resp. magistratus, de idolis suis tantoperè sollicitus, in illum violentas non iniecere manus? cur vita non priuarunt eum, qui à patriorum simulacrorum cultu populum auocaret? Quomodo verò ille, qui ante omnes illum iudicare debebat, vt pote princeps illius senatus, tam patienter illum & attentè audiuit, tamq; promptè quæ diceret credidit, Iesu Christi ilicò legem suscipiens, & idolorū cultui valedicens? Hoc scilicet summè est admirabile, hoc cælum simul & terram in stuporem rapuit, hoc hominibus iuxta atq; angelis admirationem mouit, hoc deniq; Gentiles omnes & Paganos percelluit. Verumtamen si rationes dari aliquæ conuersionis huius queat & apud Dei filios admissibiles, & apud doctos probabiles, egregias producam.

Prima ratio, ipsa haud dubiè est gratia diuertiendi S. Dionysij marum conuertendarum causa. Fuit quippe ratio fuit hoc Dei opus à supremi Numinis profectum Dei gratia.

Ffff

dexte.

Protagoras dubitat, an Dij sint.

Socrates damnatus, quod Deos negaret.

dextera, qui, propter nimiam bonitatem suam & misericordiam, nobilis huius Senatoris cor animumque commouit, voluntatemque ipsius ad crucem adorandam, & sancti Apostoli dogmata admittenda succendit. Gratia namque Dei iustificat quos vult, cuius vult miseretur, & quem vult indurat: effectus namque eius iuxta illud Exodi, *Miserebor*, inquit Deus, *cui voluero, & clemens ero, in quem mihi placueris.*

Exod. 33.

Matth. 27.

Dixit olim Pilatus Praesides Christo illius causam agitans, *Nescis quia potestatem habeo dimittere te, & potestatem crucifigere te?* Sed Dei solius est suprema illius viuorum ac mortuorum iudicis haecce dicere, & verè de te repetere ipse potest, habere se peccatores iustificandi potestatem, misericorditer cum illis agendo; aut ad mortem ipsos raptandi, gratiam ijs suam negando. Sic Arcopagitam nostrum iustificauit, ad se eundem vocando, & Apostoli sui praedicatione gratiam illi suam grateranter & vltro offerendo.

Deus potestatem habet peccatores iustificandi & condemnandi.

Secunda causa.

Secunda conuersionis huius causa fuit fortè ipsius conuersi dispositio, ipsa scilicet sapientia eximia, quam iam inde à puero sibi quotidiano vsu compararat. Quod colligo ex illis Parcmiasia: verbis de sapientia diuina, *Qui mane*, inquit ipsa, *vigilauerint ad me*, iam inde ab ipsa aetatis aurora, tandem inuenient me, meque propitiam sentient. Sanctus Dionysius ergo cum summa contentione in scientiarum conquisitionem incubuisset, & cum Psalmo-grapho dicere posset, *In laboribus à inuentura mea exaltatus sum scientijs, & humiliatus per obedientiam, fidei legibus animum subijcendò meum, & tandem etiam conturbatus diuinorum iudiciorum metu.* Nemini videri mirum debet, si praemissa insigni hac praeparatione verum tandem inuenerit Deum, qui sapientiae & scientiarum omnium est origo.

Prou. 8.

Psal. 34.

Quam verò egregium ac laudabile est, adolescentem iam inde à primis annis scientiae & artibus humanioribus perdiscendis incumbere, eisque iam comparatis ritè laudabiliterque ad animi bonum & virtutis exercitium vsque. Ab his enim innumera, eaque maxima nascuntur bona, & profectus ac promotiones incomparabiles. Illae namque sapientiae sunt pedifectae, ac velut auxiliatrices, iuxta id quod in Proverbijs legitur, *Sapientia edificauit sibi domum, vocauit ancillas ad arcem.* Ancillae porro, quas sapientia vocat, vt in arcis fabricam allaborent, vt multorum quidem auctorum sententia est, aliae non sunt, quam artes liberales & scientiae humanae. Sunt, inquam, haec vermiculationes illae argenteae, quibus sanctus ille sponsus aureas murrëularum in moiem laus adaptatas spondae suae in aures, venustat ac condecorat, de quibus in Canticijs legere est, *Murrëulas aureas faciemus tibi vermiculatas argenteo.* Sunt filiae illae alienigenae, quarum Deuteronomium meminit, quae bello captae fidei rebusque sanctissimis coniungi maritaturque possunt, modò vestimenta ijs mutantur, coma illis praeradatur, & vngues praesequentur, id est, omne ab illis superfluum, & barbarissimum gentilissimumque, redolens auferatur. Sunt item diuitiae illae Aegyptiorum, quas è domibus ipsorum veri Israhelitae tollunt, & gentilitio territorio cum ipsidem egressiuntur, vt in cultum diuinum & tabernaculi constructione deinde impenduntur. Sententias illas illustres, conceptus illos praecclaros, moralia illa apophthegmata, aliaque gemmas intelligo, quas profanorum auctorum è scruinijs docti cordatiq; concionatores, ad coniectionum ornamentum & conceptuum suarum condecoracionem, idque ad maiore Dei gloriam & animarum salutem mutuantur. Quam verò praecclara sunt, quae hanc in rem facris in voluminibus continentur!

Literis incumbere à pueris laudabile est.

Prou. 9.

Ossee Propheta Dei iussu conubium iniit cum meretrice ac fornicaria Gomer, filia Debelaim, id est, radice dulcedinis. Peperit autem illi mulier haec infamis filium nomine Iezahel, id est, semen Dei. mysticè hic docetur, praecclara ingenia, quae sub lege diuina bonis artibus insudant, & scientijs humanis incumbunt, (quae sunt velut filiae fornicariae, quae inescant, fascinant, & dulcedine nos sua & iucundis historijs ad se pellicunt) sapienterò diuinas & sacras proles progignere, id est, illustres inde, ad omnipotentis Dei gloriae augmentum, infidelium confusionem, & sacrorum mysteriorum explanationem exaltationemque conceptus proeudere.

Itaas Propheta eiusdem etiam Dei iussu nouaculam in manus sumit, & tonforis partes agens barbaram radit & comam omnium in peccato agentium, & quos passim per compita ac vicos obuios habebat. Hoc proculdubio Allgoria factum.

Scientiarum humanarum diuinis Aegypti.

Offert.

Allegoria.

Isaias.

Allgoria factum.

factum sub obscuri cuiusdam emblematis inuolucris notabat, Deum velle & permittere, vt lingua calamoque, ceu gladio ac nouacula auctorum illorum profanorum, immunditie, lasciuie amoribus, fabulis ac commentis, idololatriis superstitionibus, omnigenisque sceleribus plenior, barbaram caesariem; radamus, id est, omnem ab ijs superfluitatem, & quidquid fidei veræque religioni aduersatur, abscindamus, relictis autem ac remanentibus gemis & flosculis ad summi Dei obsequium & Ecclesie eiusdem exaltationem vtamur.

Ezechiel quoque diuinis in reuelationibus planè admirabilis, Hierosolymitanorum representaturus iniquitates & abominanda scelera, caesariem sibi omnem radi iubet, vt quidquid in illa vitæ sensusque expertis erat, prorsus tolleretur. Noua hic allegoria ac documentum, quo nemo non doctur, laude dignissimum esse vtbes profanas ingredi, & ex officinis illarum tollere quidquid continent pretiosum; clarius vt exponam, perspè non nisi vtile esse, si Christiani oratores, Ecclesie, alijque viri sancti animarum saluti strenuè incumbentes, Gentilium scriptorum agros percurrat, libros illorum euoluant, flosculosque inde ac gemas pretiosas sibi seligant, quò in Ecclesia eandem adhibeant, comam autè, id est, superfluum, & omne Christianæ legi inimicum præsecando. Hæc omnia mihi magus ille Ecclesie Doctor suppetitauit Hieronymus, quaestioni sibi a famulo quodam Oratore Romano propositæ, nunc scilicet Theologum fas esset Gentilium scientijs vt, & suis in rebus profanorum scriptorum doctrinas & dogmata adhibere, satisfaciens.

Consonantes Christianis auctores profanos vsurpare possunt. Oratorem

E quibus omnibus efficere volo, gentilium libros & scientias licet profanas, permagnam omnibus vtilitatem afferre, modo ritè legitimeque vsurpentur, cum virtute coniungantur, ad vitium verò non pelliciant. Si enim hoc modo adhibeantur, fiunt vèdentes, quibus fideles Dauides Dominis suis & auctoribus caput præscindant, & Goliadas & Philisthæos profanos vita spolient. Verùm si non prout oportet quis ijs vtatur, si scientie & Philosophie illæ naturales prauo insiet animo, ac ne admodum quietam in omnibus spectanti, virulenta venena sunt, medicamenta noxia, arma necem inferentia, & res quàm maxima nata ad-

ferre discrimen. Agnouit hoc ipsum Aristoteles, suis in problematis scribens, *Scientia, inquit, in homine malo est nequitia habens arma.* quasi dicat, vt mihi quidem videtur & res est longè verissima, vitij omnis arma esse scientiam in anima praua ac scelestâ: vbi enim quis doctus est & peruersus, hostis est armatus, grauissimumque afferre damnum potest.

Scientie autem vitij maritalæ, sunt puellæ illæ Sodomiticæ, ad ebrietatem prouocantes, grauissima scelera suadentes, patrumque suorum & auctorum exitium ac perniciem vt plurimum causantur. Sunt itidem maligna illa zizania, quæ in Ecclesie, vel in animæ cuiuspiam singillatim agro crescentia, triticum extinguunt, virtutem suffocant, honorem arefaciunt, rationis lumen offuscant, hominem in perniciem trahunt, ac non nisi scandala producunt.

Sunt quoque pendula, fulua atque auricolor Absalomi caesaries, quæ funis instar Dominos suos rebelles ad steriles vanitatù quercus in mundi huius deserto faciunt adhærescere, atque inde in perpetuum rapiunt carcerem, & tartareis tandem addicunt supplicijs. Sunt etiã thesauri illi iactabundi & vani Ezechie Regis, quæ Dominis suis ac possessoribus ad aliud nõ profunt, quàm vt vita simul & regnis eos priuent. Sunt etiam patentes Vitæ litteræ sinu abditæ, quæ ad mortem æternam rapiunt eos, qui in ammarum suarum sinu illas gestant. Denique non nisi merus est ventus & inanitas huiusmodi habere scientias & artes, nisi cum virtute iungantur. Quod perspectum habens Sapiens, hanc sententiam egregiam protulit, *Vani sunt homines, in quibus non subest scientia Dei.* Dei autem scientia amor est virtutis, veræ probitatis desiderium, & vitiorum fuga.

S. Dionysius ergo vir apprime doctus, & S. Dionysius tametsi infidelis & idolorum cultui addictus, moraliter tamen bene viuebat, bonum spectabat, probitatem consecrabatur, & ad naturæ leges vitæ suæ rationem adaptabat: atque vt præstantissimus erat Philosophus, sic & vniuersi modo suam declarabat sapientiam, quod illum ad salutem comparandam, conuersionem, vitæque mutationem disposuit, & permagnam ad eadem momentum attulit.

Doctissimum verò fuisse, ac præsertim in

Gen. 19. Scientie in homine prauo periculosæ sunt.

2. Reg. 18.

4. Reg. 20.

2. Reg. 18.

Sap. 13.

virtutem simul & doctrinam habebat.

17.

astrologicis disciplinis, motuum cœlestium obseruatione, siderumque contemplatione versatissimum, hinc facile colligas, quod anno ætatis quinto ac vicesimo, cum Heliopoli in

S. Dionysii Astrologia peritus.

Tomo I. anno Christi 52.

Ambrosius.

Metaphr.

Doctrina S.

Dionysio post conuersionem mirificè profuit.

Docti viri ante suam conuersionem Ecclesie post vniuersi fuerunt.

Agypto cum Apolliphane Philosopho ageret, admirabilem illum solis defectum notasse dicatur, qui Redemptore mortem oppetente contigit; quem quia insolitum & præter rerum ordinem fieri agnoscebat, è rerum superarum turbatione & confusione vt peritus Astrologus confectum collegit, ac colligendo subintulit, Aut Deum naturæ pati, aut mundi machinam dissolui atque in interitum vergere. Sic suis in Annalibus testatur Illustrissimus Baro-

nus. S. Ambrosius epistola ad Ecclesiam Vercellensem, è Philosophorum Stoicorum aut Epicureorum numero eum fuisse scribit. Vero tamè similis, Stoicorum illum sectam esse amplexum, vtpote qui rigorem, seueritatem vitæ morumque ac grauitatem omnibus in rebus præferrent, vt & in Senatu ipse grauissimo iudicem æquissimum agebat. Hinc & Metaphrastes Arcopagitarum Principem eum indigetat, non quod Rex fuerit, at quod omnium aut supremus, aut de primorum numero haberetur. Sic quoque Michaelis Syncelli verba capienda sunt dicentis, *Dionysium iuri dicundo præsedisse longè omnium primas tenentem, atque eximium inter Senatus Arcopagitici iudices.*

Vt verò scientiarum harum humanarum cognitio iter illi ad cognoscendam veritatem aperuit, tum facile reddidit, sic illi post conuersionem, ad veri Dei cultum, Ecclesie bonum, infidelium confusionem, & idolorum subuersionem, summo perit eadem profuit, & maximè commoda fuit. Sic constat eos omnes, qui scientia & doctrina ante agnitam Fidei veritatem celebres fuere, & hoc nomine maximè apud omnes passim auctoritatem sunt consecuti, mox vt Christum profiteri, & fidem amplecti cœpere, mera fuisse oracula, fidei columna, Ecclesie ornamenta, mira que in eadem præstitisse. Tales fuere haud dubiè sanctus Iustinus Martyr, illustris, antequam fidei manus daret, Philosophus, S. Lucas peritus ante vocationem medicus, sanctus Paulus, summus ante electionem legis peritus, Apollo cuius Athenensis, antequam Christianus foret, eloquentia

ac scientia summus, denique magnus noster Dionysius legum peritis & mathesi excultus, dum adhuc idolis seruiret; alijque plurimi, qui post conuersionem & sui Euangelio submiffionem, admirabiles & summi in Ecclesia existere, ad eò vt deserta in hortos florigeros, spineta in roseta, sicomori & oleastri in arboribus feracissimas, zizania in triticum, lupi in ovibus, serpentes in colubas, Philosophi in Theologos, idolorum mystæ in seruos Iesu Christi, & fabularum ethnicarum proxenetae in veros Euangelij prædicatores, insigni ac diuina metamorphosi transferint.

Atque imptimis sanctissimus Dionysius noster, qui statim à conuersione, siquidò quis antè fuerit, patefecit: omnem enim scientiarum profanarum, quas tanto sibi sudore in adolefcentia compararat, medullam adhibens, easque cum cœlesti sapientia combinans, ad eò mirabilis & diuinus euasit, vt inter summos maximosque & profundissimos qui vnquam vllibi existere Theologos iure meritoque sit annumerandus. Vt eadem eum agnoscentes veteres Ecclesie Patres ac Doctores, quam honorificentissimis eum elogijs cõdecorant, ac titulos illi dant præstantissimos. Inter alios sanctus Chrysostomus *ἁγιῶν τῶν ἀγῶν*, id est, celestem auem eum, referente Anastasio Bibliothecario in epistola ad Carolum Caluum, nuncupauit. alij eum *Theologum*, alij *Theosophum*, alij *venerabilem*, alij *diuinitissimum*, alij *sacratissimum*, alij denique *celeberrimum* vocant. à nonnullis *Philosophia magisterio insignis*, ab omnibus penè *Gallie Apostolus* indigetatur: que nomina illustra sũt, eiusque merita representant.

Omnia porò ingenij illius magnitudinè, & doctrinæ sublimitatem respiciunt: quæ ex ijs quæ composuit scriptis facile eruitur, de nominibus scilicet diuinis, de hierarchia cœlesti, de Angelorum natura, & mysteriorum excellentia; alijsq; permulta, quæ & temporis antiquitas, & inimicorũ Dei inuidia Ecclesie eiusdem inuidi. Exstat & epistola eius ad consolationem ad Ioan. Euangelistam, interim dum in Parthiam infulam esset ab Imperatore Demetrio relegatus, missa; qua eius propediè dicitur ad eum & quæ inde secutura erant bona, fatidico spiritu vaticinatur. hæc genuina epistola huius sũt annorum verba: *Post paululum verò dicam enim, nisi auangelia dæ dictu videatur. tibi, carissime, societate nulla.*

ungemur. Cur autem prorsus dignior, cui fides habentur, si qua tibi præcognita sunt, qua & à Deo dicitur hac loquar, quod scilicet ex Pathmici custodia dimittendus es liber, & in Asiaticam terram reuerſurus. Quod mox, a Domitiani anno post sequenti occisi morte contigit. Et epistole huius meminere Metaphrastes apud Oecumeniura in Ioannis Euangelium, & Baronius in Annalibus. Atque hæc hæctenus, ad magni huius Aicopagitæ doctrinam vobis declarandam dicta volui, vt hinc euidenter constaret, quantum ad sanctam eius conuersionem momenti hæc attulerit: iam alias vobis causas recensabo.

Metaph. in
Ioan.

Ratio con-
uersionis S.
Dionysij.

Psal. 18.
Psal. 28.

Jerem. 23.
Verbum
Dignum &
malleo effi-
milium.

Nam: 20?

Tertiam sancti Dionysij conuertendi rationem Apostoli Pauli prædicationi ascribo. certissimum est enim, verbi Dei prædicationi insignem vim esse, & admirabilem ad animarum conuersionem virtutem. Hinc Psalmista hoc ipsum elogio condecorat, *Lex Domini immaculata conuertens animas.* & alio loco, *Vox Domini in virtute, vox Domini in magnificentia, vox Domini confringentis cedros;* id est, Senatores, Doctores, Iudices, Philosophos, & Aicopagitas, qualis S. Dionysius fuit.

Prædicat olim Ieremias, aut Deus ipse Prophetæ ore, *Numquid verba mea sicut ignis comburens, & sicut malleus conterens petras?* ignis quidem ad gelida congelataque peccantium pectora ad deuotionem accendenda, malleus autem ad peruicaces & pertinaces obduratorum animos conterendos, ac comminuendos. Et sanè sanctum hoc verbum, ore sancti Pauli annuntiatam, diuini amoris flammam in frigido sancti Dionysij pectore idololatriæ superstitionis gelu rigido accendit, & infidelitatis petram in anima eius rigiditatem veluti malleus confregit.

In horum omnium figuram dictum fuit olim Mosis in deserto, *Loquere ad petram, & dabit tibi aqua:* Spirituale hæc quid subest, & insigne mysterium, & per obduratas illas petras maxime & peruicacissimi peccatores intelligendi sunt, qui rupis instar affirmati, in flamma mutantur, & ex oculis suis Oceanos quosdam emittentes, in lacrymas soluantur, mox vt vocem prædicatoris insonantem insonantemque auribus percipiunt.

Sunt utique tonitrua illa ac voces, pecca-

toribus formidinem ac tremorem incutientes, & quæ pectora obfirmata cogunt contremiscere, vt notauit Psalmista, *A voce tonitruus tui formidabunt* quasi diceret: Ad prædicationis verbi tui, Domine, tonitru pagani, idololatriæ, & illustres illi Philosophi trepidabunt, intrinsecus contremiscent, vt verò conscientiam in tuto collocent & confirmet, ad Ecclesiam se tuam recipient. In huius rei figuram audisse in Apocalypsi sua se Ioannes scribit vocem de caelo, velut vocem aquarum multarum ac torrentium, ac vehementium tonitruorum fragorem. *Audiuisti,* inquit, *vocem de caelo tanquam vocem aquarum multarum, & tanquam vocem tonitruus magni.*

Psal. 103.
Prædicatio
verbi Dei
tonitruo
cōparata.

Apo. 14.

Veram eadem Apocalypsis eodem loco prædicatorum imaginem representat. nam inibi vidisse se Ioannes ait tres Angelos velut totidem prædicatores ad mundum Euangelio afferendum emissos. De primo sic loquitur, *Et vidi alterum Angelum volantem per medium caeli, habentem Euangelium æternum, vt euangelizaret sedentibus super terram, & super omnes gentes, &c. Timete Dominum, & date illi honorem, quia venit hora iudicij eius, & adorare eum, qui fecit caelum & terram.* De secundo scriptum est, *Et alius Angelus secutus est dicens, Cecidit, cecidit Babylon illa magna, quæ à vino fornicationis suæ potauit omnes gentes.* Tertium denique sic describit, *Et tertius Angelus secutus est illos dicens voce magna, Si quis adorauerit bestiam, & imaginem eius, & acceperit charactrem in fronte suæ, aut in manu suæ hic bibet de vino iræ Dei, & cruciabitur igne & sulphure.*

Angeli
Apocalyp-
ticos veros
prædicato-
res repræ-
sentantes.

Vera hæc prædicatorum egregiorum est imago: primus Euangelium, Dei timorem, & supremi adorationem Numinis annuntiat; secundus terribilia Dei iudicia & exempla depromit eorum, qui ob peccata poenas dederunt, & vindices Dei manus senserunt; tertius denique ignem & æternas comminatur poenas ipsorum, qui in nequitia ac sceleribus suis obdurati ac præfracti perseverant. Viuis hic coloribus zelosi & fideles Euangelij præcones ac prædicatores depinguntur, qui Angelorum instar hoc in mundo vitam instituentes, & Angelicam in omnibus puritatem consecrantes, suis in carceribus de solo Dei timore, de que

V.
empla bo-
norum præ-
dicatorum.

eius adorandi ratione, de terribilibus eius iudicijs, de castigatione ac flagellis impiorum, de mortis periculis, deque tormentis infernalibus loqui debent; atque hæc vnica simul & expedientissima animarum conuertendarum, & sancta quadam formidine implendarum est ratio.

Apostrophe ad concionatores.

Notetis hic velim, o sacri & euangelici oratores, zelosique prædicatores, horum Angelorum nullum dictum esse fabulas, historialq; vanas auditoribus suis proposuisse, nouos auditorio suo conceptus inauditasque nouitates commemorasse: nullam in sermone curiositatem consecratum, aut minimam ridendi suis materiam dedisse. nihil inquam horum; sed omnem illorum concionem circa timorem Dei, iustitiæ eius terrorem, de præuaricantibus vindictam, & tartari comminationem esse versatam. Et sanè, verum vt fatear, era hæc legitimaque concionandi est ratio, alia porò concioni immiscere, ab Euangelio nimium quantum est recedere, Christiani præconis partes excedere, demum, ne multis moter, non est Angelorum ritu loqui.

In horum omnium figuram & symbolum, in eadem Apocalypsi in præstantium concionatorum præconium dictum est, *Et audisti vocem magnam de templo dicentem septem Angelis, Ite & effundite phialas iræ Dei in terram.*

Apoc. 16.

Prædicatorum bonorum imago.

Vbi vero primus phialam Angelus effudit, ecce factum est vulnus sauum & pessimum in homines, qui habebant characterè bestia, & in eos qui adorauerunt bestiam. Næ, Angeli illi phialarum iræ diuinæ alij non sunt, quàm boni ac feruentes concionatores, quorum est iræ Dei, eius iudicia, & pœnas, quas rebellibus & obfirmatis intentat, nunquam non pro concione intonare, inclamare & omnium cordibus inculcare; & ad harum phialarum effusionem, id est, huiusmodi conciones magna sæuaq; infliguntur vulnera, grauissimæ inferuntur plagæ, & illustres delinquentium, & bestiam, id est, diabolium adorantium, cuiusq; characterem frontibus, id est, peccatum in animabus præferentium, conuersiones fieri contingit.

Huiusmodi Ecclesiastes erat magnus ille Paulus, qui in celeberrima totius orbis Academia, ingeniorum præstantissimorum altrice, & optimorum Philosophorum parente ac tutrice Athenis fidem Christianam annun-

tians, alias apud illos materias non pertractauit, quàm de mortuorum ad vitam resurrectione, de idolorum vanitate & contemptu, deque veri Dei cognitione, quem illi vt ignotum habebant: aram enim aut statuam Deo ignoto singillatim exererant, quam cum Apostolus, sana publica obeundo, spectasset, primæ inde concionis suæ materiam est occasione mutatus, sic illos affatus, quemadmodum in Actis scribitur, *Quem vos Deum ignoratis, hunc ego annuntio vobis.* quasi dicat, De ignoto hoc Deo laboratis, viri Athenienses, hæc vt vos anxietate liberem, hunc ipsum vobis annuntio, quemq; vos ignorantes & inscij superstitione veneramini, hunc ipse vere vobis adorandum præ alijs numinibus edico. Ecquæ, Deus bone, miseria, ecquæ cæcitas, ecquæ calamitas! Deum cœli ignorabat docta illa ac celebris respublica, nesciebat eum Arcepagus tot illustrium iudicum confessu nobilis, incognitus is erat vniuersitati ad eum inclatæ, quam tot illustres Philosophi exornabant, erat etiam ignotus nobilibus & magnatibus, ciuibus item, mercatoribus, opificibus & plebeijs. hoc cunctis fieri potest, cumnam hoc persuadeas? ecquæ verò tam stupida & crassa inscitia causa est?

Nulla profectò vnquam fuit gens adeò barbara ac siluestris, quæ non naturali edocta lumine, vnum in mundo præesse & esse Deum & agnouerit & crediderit. Testatur hoc Marcus Cicero libro quem de natura composuit Deorum, *Nulla gens, inquit, adeò barbara, quæ si cœlos aspiciat, deos esse non sentiat,* & diuinitatis reipia effectus experiat. Accedit deinde, esse velut principium ac legem fundamentale vniuersi naturæ itatus persuadere sibi, præferre aliquod in mundo numen. Non iacebat ea res Philosophos veteres, qui primum aliquem motorem, causam aliquam independentem, esse quoddam supremum, Deumque aliquem cœli & terræ auctorem, creaturarumq; omnium factorem agnouerunt: verum, quoad excellentis sapientiæ opera, & immensæ bonitatis, quos tum in hac vita, tum in futura declaraturus erat, effectus, is ipsis incognitus erat. Clarius vt eloquar, cum vt naturæ auctorem nemo non illorum agnouit, atque hæc de illo fuit Athenis Platonis, Aristotelis, Socratis, aliorumq; illustrium Philosophorum opinio, sed

Pauli Athenis concionantis materia.

Act. 17.

Deum ab his incognitum.

Philosophi antiqui non agnouerunt Deum vt gratia auctorem.

sed eum vt gratiæ auctorem nec agnouere, nec agnoscere potuerunt. Naturæ fax ac lumen ad primæ cognitionem deducit, sed sine fidei virtute ad alterius nemo posset cognitionem pertingere. Natura quidem tam sublustre fuggerit lumen, eius vt adminiculo Deum vniuerso impetantem & dominantem videamus, non tamen trinum in personis; neque ea adiuuante scire possemus huic esse Deo filium, nostra indutum natura, in cruce mortuum, atque inde totius esse mundi Redemptorem constitutum.

Talis inquam Deus, vnus essentia, sed personis trinus Areopagiticæ senatui, & Reip. Atheniensis, atque ad eò orbi vniuerso ethnico incognitus erat; talem verò eum prædicauit Apollolus, & prædicatione sua Christo lucratus est sanctum Dionysium de primariorum totius orbis Philosophorum numero vnum; hinc verbum Dei primatia ac principis animæ illius illustri conuertendæ fuit caula: tamen non ignorem ab Hilduino apud Surium in vitis Sanctorum, aliquas alias adferri, prodigiosam scilicet cæco viuis restitutionem Athenis ab Aposto'o factam, quo vniuersos ciues atque Areopagitam in primis nostrum, veluti diuino ac supernaturali quodam opere in admirationem rapuit, deinde & Apollo viri ea in republica spectatissimi & nobilissimi i conuersionem. Apostolus ergo, qui cum Christo asseruerat, rei huius in Areopago rationem red hère coram iudicibus iulius, S. Dionysium impetitis tetigit, eique primam Dei uilius, tota Attica incogniti cognitionem instillauit.

VI. Omnes hæc rationes probabiles admodum, & solidis nixæ fundamentis mihi videntur; sed ea adhuc quæstio restat dissoluenda, quam iam obiter ante tetigi, quæque per magni est momenti, cur nimirum magnus ille vir, tanto ingenio, sapientia, iudicio pollens, reipubl. consiliium, patris oraculum, senatus totius ornamentum, tam citò gentilitatis arma abiecerit, & Evangelicæ professioni ilicò aulculant, cum, ipsa Scriptura teste, leuitatem & inconstantiam reuolcat citò credere. Vnde sapiens, *Qui citò credit, leuis est corde* Deinde prouerbum in sacris litteris id est, quidquid præcipitanter & cito fit, illius haud longè post penitentiam sequi; nam præci-

pitata & immatura molimina diuturnam post se trahunt penitentiam. Atque inde etiam ipse Dei filius, de hoc agens, & in rebus fidei ac religionis longi vsus experientiam *Matth. 23.* ac maturum exigens examen, Apostolis, atque ad eò vniuersis hominibus consulebat, vt, si quando Deus ad ianuam confisteret, & in deserto esse diceretur, atque hoc ipsum vel ab Angelo nuntiaretur, nuntio minime crederent: perinde ac si diceret, Antequam quid quis credat, ac velut fidei articulum admittat, maturo id antè iudicio librandum, sapè ad examinis trutinam reuocandum ac diutius excutiendum.

Assero nihilominus, vt hanc difficultatem exhauriam, & sapientis huius Areopagitæ honorem propugnem, & ab omni eum contumelia aduersariorum tuear, diuinitus eum ad fidem tam celeriter amplectendam, Christoque credendum, pernotum fuisse, & dextræ id Altissimi opus existisse, idque ob egregias considerationes, quarum hæc prima. Voluit id ita fieri Deus, vt, quæ inter I E S U C H R I S T I fidem atque humanas Philosophorum scientias est sympathia & concordia, hoc pacto patenseret, & omnes passim S. Dionysio cognoscerent, doctrinæ Platonicæ, & placitum Socraticis ac dogmatis Aristotelis Evangelium minime aduersari. Vt enim Evangelij promulgatio inaudiri primùm cepta est, mirari Philosophi cœperet, quæ de Iesu Christo tradebantur, viso, quidquid de illo prædixerant Vates, quidquid de eodem scriptum lex continebat, cum scientiarum & sententiarum suarum fundamentis optimè coincidere. Adeò vt purissimæ aperitissimæque veritati aperientes oculos, cum Propheta regio dicere & clamare coacti sint, *Testimonia tua, & fidei tuæ capita credibilia facta sunt nimis.* *Psal. 98.*

Secunda: vt sapientes sæculi huius confunderet & rideret, verissimumque illud propheticum esse ad oculum comprobaret: *Verdam, inquit Deus, veterum illorum atque insolentium Philotophorum dogmata ventilaturus, sapientiã sapientium, & prudentiam prudentium humiliabo.* An non enim magna magnorū illorum ac sapientum politico- rum, illustrium illorum ingeniorum, infidelitati

Philosophi
yeteres à
lege Chri-
sti humili-
ati.

litati à pueris affuetorum, ac mundi huius be-
nis, voluptatibus & honoribus mordicus ad-
hærentium fuit humiliatio, deferere om-
nia, contemnere vniuersa, quin imò seip-
sos, ad primum Euangelicæ tubæ auditum, ab-
negare? An non, inquam, insignis & sum-
ma depressio fuit insignium illorum vito-
rum, ac doctorum Philosophorum, in omni-
bus rebus ad eò sapientium, vt velut diuina
quædam oracula vulgo suspicerentur, cum se
ab obscuris quibusdam piscatoribus, qui lit-
teras ne à limine quidem salutarant, nullas-
que scholas frequentarant, confundi supera-
rique viderunt? An non denique intolerabi-
lis quædam fuit infamia, summaque con-
fusio, sophos illos, qui scientiarum penes se
habebant clauas, Vniuersitates moderabantur,
in Musarum arcana penetrarant, nihilq; om-
nino scibile ignorare videbantur, suam palam
insemitiam fateri, errorem agnoscere, & tum
publica in concertatione, tum priuato in col-
loquio, nudæ ac simplici Apostolorum duo-
decim persuasioni ac prædicationi cedere, &
victas manus dare ijs, qui nulla acquisita
scientia instructi, illos qui omnem in litte-
ris ætatem posuerant, & colloquendo confu-
derunt, & disputando superarunt, & vali-
dis prægnantibusque rationibus illos ad veri-
tatem amplectendam compellendo, sacram
ipso adorare crucem, Iesu Christi fidem
suscipere, idolis valedicere coegerunt? te-
stis futura magni Areopagitæ nostri con-
uersio.

Act. 17.

Damaris, S.
Dionysij
vxor, vnà
cum mati-
to fidem
suscepit.

Conuersio inquam planè admirabilis, &
eo potissimum nomine magna, quòd ad eius
exemplum ilicò alij Iesu Christi iugum su-
sciperint; nam sic historix contextus habet,
*Quidam autem viri adhaerentes ei (Paulo) cre-
diderunt, in quibus Dionysius Areopagita, &
mulier nomine Damaris, & alij cum eis.* Vn-
de manifestum fit, sancto Dionysio fidei
accedente, alios plurimos cum ipso eam-
dem suscepisse, ac nominatim vxorem eius
Damarim; eius enim illam fuisse coniugem
communis sanctorum Ecclesiæ Doctorum est
sententia. Imprimis hoc asserit sanctus
Ambrosius epistola ad Vercellenfes, cui &
ad stipulatur sanctus Augustinus; confirmat id
autem sanctus Chrysostomus libris de sacer-
dotio. Aliorum verò testimonijs omis-
sis.

audite, quæso, oris illius auri sententiam,
*Rursus Areopagita ille, supersticiosissima illius
ciuitatis ciuis, nonne vnà cum vxore, audita
tantum Pauli concione, illum secutus est? Cer-
tissimò igitur sibi persuadet, Damarim sancti
Dionysij coniugem existisse. & sanè non est,
quod de eo quis ambigat.*

Admiranda solum venit magni huius viri
sapientia, qui via salutis iam inuenta, alios
ad eandem deducere summo studio contem-
dit, atque imprimis vxorem & domesticos.
Næ autem beatum illum salutarant, nullas-
que scholas frequentarant, confundi supera-
rique viderunt? An non denique intolerabi-
lis quædam fuit infamia, summaque con-
fusio, sophos illos, qui scientiarum penes se
habebant clauas, Vniuersitates moderabantur,
in Musarum arcana penetrarant, nihilq; om-
nino scibile ignorare videbantur, suam palam
insemitiam fateri, errorem agnoscere, & tum
publica in concertatione, tum priuato in col-
loquio, nudæ ac simplici Apostolorum duo-
decim persuasioni ac prædicationi cedere, &
victas manus dare ijs, qui nulla acquisita
scientia instructi, illos qui omnem in litte-
ris ætatem posuerant, & colloquendo confu-
derunt, & disputando superarunt, & vali-
dis prægnantibusque rationibus illos ad veri-
tatem amplectendam compellendo, sacram
ipso adorare crucem, Iesu Christi fidem
suscipere, idolis valedicere coegerunt? te-
stis futura magni Areopagitæ nostri con-
uersio.

Conuersio inquam planè admirabilis, &
eo potissimum nomine magna, quòd ad eius
exemplum ilicò alij Iesu Christi iugum su-
sciperint; nam sic historix contextus habet,
*Quidam autem viri adhaerentes ei (Paulo) cre-
diderunt, in quibus Dionysius Areopagita, &
mulier nomine Damaris, & alij cum eis.* Vn-
de manifestum fit, sancto Dionysio fidei
accedente, alios plurimos cum ipso eam-
dem suscepisse, ac nominatim vxorem eius
Damarim; eius enim illam fuisse coniugem
communis sanctorum Ecclesiæ Doctorum est
sententia. Imprimis hoc asserit sanctus
Ambrosius epistola ad Vercellenfes, cui &
ad stipulatur sanctus Augustinus; confirmat id
autem sanctus Chrysostomus libris de sacer-
dotio. Aliorum verò testimonijs omis-
sis.

Numquam porrò vir prudens ac Deum ti-
mens has in syrtes se induet, numquam hæc
spontè adibit naufragia, id est, numquam par
sibi, quocum in religione ac rebus fidei sibi
non conueniat, matrimonio iunget; aut si
forte nescius tale nactus sit, omni qua
poterit ratione in comparis sui conuersio-
nem ac reductionem ad Ecclesiam incumbet.
Inde namque omnis suauissimorum coniu-
giorum vel benedictio vel calamitas ac ruina
dependet.

Hinc etiam filij Iacob, vt è Genesi fit ma-
nifestum, vtpote cordati & prouidi Princi-
pi Sichimorum sororem suam Dinam,
quam ille nimio opere deperibat, sibi-
que in coniugem legatione missa deposce-
bat, nuptui dare ante nolere, quam circum-
cisio.

cessionem, vnicum fidei veræ tunc signum, ille admitteret, idolisque valediceret, ad quæ ille paratissimum se diceret, tum demum sororem illi se tradituros sunt polliciti. Sic & Samsonem parentes & consanguinei reprehendunt, quod filiam alienigenam & Philisthæam, cuius conciuies idola se starentur, in coniugem sibi, excæcatus amor e deposceret. Sciebant hi nimirum, infelix & ærumnosum hocce connubium fore, si quando coniuges corpore & voluntate coniunctissimi, religione & fide à se inuicem sunt disunctissimi. Hinc itaque sanctus Dionysius, mox vt idolorum cultum repudiare constituit, simul & vxorem eodem inuitat, quam obrem in eandem ambo scopum collineantes eandem suscipiunt fidem, eiusdem se Dei obsequio mancipant, seque totos eidem ambo consecrant.

Conuersio hæc illustis, quæ & aliorum conuertendorum fuit occasio, memoriam refert illius, qua Archisynagogus ille, cuius in Euangelio fit mentio, miraculis Iesu Christi visis, vnâ cum vxore, liberis, famulis, omnique turba domestica, illius in obsequium ac sequelam transit; quod notauit & Euangelista dicens, *Et credidit ipse, & domus eius tota*, herumque credentem omnis familia secuta est.

Similis quoque existit conuersio Regis Niniuitæ, è Ionæ namque Prophetia dicitur, principem hunc, prædicationis Propheticæ comminationibus perterritum, errorem agnoscendo, & penitentiam se addicendo, cineribus caput contempserit, cilicina tunica & sacco membra circumdixisse, flagellis in tergora saeuisse, (quod sanè illustre penitentia testimonium fuit) & illo præcuntes, omnem mox republ. ciues omnes, nobiles, mechanicos, summos iuxta atque infimos, mulieres simul & pueros, quin imò & animalia, illius esse exemplum secutos. Magnatum ergo & optimatum conuersio minimorum conuersionem secum trahit, regumque exemplum subditis ad meliora reuocandis maxime conducit. Vt enim primum mobile omnes alios orbis cœlestes, & sphaeras inferiores moueri facit, suumque ijs motum imprimat; ita & Regum & summatum vita, conuersio & ad virtutum exercitia motio, aut

Bess. de Sanctis.

ad religionem aliquam inclinatio, omnes etiam subditos longè lateque per prouinciam sparsos eodè inuitat, ac quodammodo trahit. Sed æquo diutius huic membro inhæsimus, & in conuersione S. Dionysij exponenda nimum quantum nos extendimus: iam de martyrio eiusdem, quod in secundam concionis partem reieceramus, aliquid vestra cum venia dicemus.

Antequam verò hoc ipsum auspicemur, & sanctissimi martyris mortem exponamus, ad dam paucis duo, quæ in prioribus quidem dici oportuit, sed memoria exciderant. primum, Erasmi nugonis errorem notabo, qui in honorem Dionysij nostri iniurius ac blasphemus, illum & Philosophum, & Areopagiticum iudicem negat fuisse: sibi namque persuasit, quin & alijs persuadere voluit, omnes illos, qui in ea Atheniensis vrbs regione, in qua Areopagus, commemorantur, à nomine loci & habitationis, Areopagitas fuisse nuncupatos. Alterum ad Dionysij nostri fortunam deprædicandam conducit: cui id felicitatis obrigit, quod vnâ cum sancto Petro, Iacobo, Ioanne & alijs Apostolis Deiparæ morienti & præsens adfuerit, & funeris illius pompam comitando sit profectus. Rem hæc ipse scripto mandauit libro de diuinis nominibus, cuius ipsissima verba non sine labore conquisita vobis hic ponam, *Apud ipsos, inquit, diuino spiritu plenos Pontifices nostros, cum & nos, (vt nosti) & plerique alij ex sanctis fratribus nostris ad contuendum corpus illud, quod auctorem vitæ Deumq; receperas, conuenissemus: aderam autem frater Domini Iacobus, & Petrus, ut premium decus, & antiquissimum Theologorum culmen.*

His velut præambulis præmissis, affero, illum post amplissimos illos honores, & postquam quinque & viginti annorum spatium & amplius clero Atheniensi Episcopi cum dignitate præfuisset, semper in loco suo residens ac diœcesi; in quo Episcopis omnibus præluxit, ac docuit, si debite ac legitime partes exequi suas velint, non esse sibi multum per alienas vrbes diuagandum, nec magnatum domos aut principum aulas frequentandas, sed in diœcesi apud oues concreditas manendum; post hæc inquam omnia à sancto

Erasmus erat, dum negat S. Dionysij philosophum fuisse.

S. Dionysius Deiparæ matri morienti adfuit.

Lib. 1. cap. 3.

Bayon. An. nat. tom. 1. pag. 475.

Gggg sancto

sancto Clemente Pontifice in Galliam nostrā destinatum erucis cultum huc intulisse, Iesu Christi mortem annuntiasse, sacra prima fundamenta religionis iecisse, sanctum Euangeliū promulgauisse, fidem edocuisse, peccatorum indulgentiam diuulgasse, & nūndum per Iosō Christī sanguine redemptum fuisse, nūntium extitisse.

Tum verō indefessus ille viticola, ad regni huius viacā in cultam illam quidem ea tempestate, sed quæ postmodum tam vberēs & illustres botros protulit, colendam se accinxit; tum quoque egregius ille agricola terram hāc sterilem subigere & excaudicare cepit, & in desertā hanc solitudinem generosum Euangelijsēmen spargere; tum strenuus ille Iesu Christi bellator bellum adortus est, & aduersus veritatis aduersarios arma vibrare, & nouā in Gallia Ecclesiæ fundamenta iacere; tunc denique demones effugare, superstitiones eradicate, gentilissimum subiugare, infidelitatem adobruere, & idola solo prosternere cepit.

Verū in arduo hoc & perdifficili opere perficiendo quotnam, Deus bone! labores, mala, ærumnas, & incommoda superauit! modo namq; in compedes coniectus est, & coram iudice causam dicere iussus, vt maleficus apud præfides accusatus, vt scelestus aliquis pessimè habitus, omnium expositus ludibrio, vestibus nudatus & flagris adiudicatus: quam obrem non immerito cum Psalmographo de mundi iniurijs & fecitate expostulante conqueri potuit: *supra dorsum meum fabricauerunt peccatores, virgis ac taureis non aliter in tergum meū læuierunt, quā in incudem malicis faber ferrarius. Modò etiam in ferream extensus fuit craticulam subiecto igne æstuantem, in quo S. Laurentium supplicio æquauit, & non dissimiles etiam cruciatus pertulit: insigni tamen cum patientia Domino cecinit, Ignitum eloquium tuum vehementer, & seruus tuus dilexit illud.*

Eandem hanc præuidens spiritus Psalmista, in generali & communi totius vniuersi ad Deum dilaudandū harmonia, & ynanimi creaturarum omnium ad creatoris elogium hymno, aquas super cœlos constitutas ad concinendum etiam inuitat, dicens, *Et aquæ, quæ super cœlos sunt, laudant nomen Domini. Aquas ilias*

super cœlestes si quis mysticè intelligat, tribulationum in iustos ac cœlestes viros effundi solitarum esse imaginem comperiet, quæ idcirco Omnipotentis laudes concinunt, eò quòd ob singularem constantiam per Martyres medijs in cruciatibus constitutos Deus deprecatetur: vt flammis superpositum sanctum Dionysium fecisse constat.

Verū barbarum hoc supplicium cum Sanctus Athleta Dei gratia sospens euasisset, ecce aliud illi præparatur. Barbari quippe idololatræ illius interitum atque exitum spectantes, bestijs immanibus, quas tum quidem Gallia alebat, in prædam ipsū dantes, fati ostenderunt antiquis illis Babylonijs crudelitate, & barbarie haud impares se esse: hi namq; furore & inuidia acti, & aduersus Danielem Prophetam conspirantes, in leonum indomitum lacum ipsū deiciunt; verū causam illius defendendam suscipiens Deus, prodigiose illum ab belluarum nonnisi omnem feritatem & sanguinis effusionem spirantium immanitate vindicauit, vt adeò nullum detrimentum ab ijs Propheta sit passus, vt euan ab illis benignè sit habitus.

Simile in Dionysio nostro prodigium operatus est omnipotens: nam eicem belluū feritati obiectus, vt ab iisdem dilaniaretur, Deo illum sospitante ac protegente, ecce vt crucisefformauit signaculum, omnes ilicò feræ, naturali ferocia posita, mansuescunt, & ad eò non illi nocuerunt, aut frustatim dilaniarunt, (vt sibi falsò persuaserant barbari) vt ouicularum ritu ad eius pedes se deiecerint, caudæque blandè illi sint ablanditi. in quo illustre tantè miraculum patuit: idq; à duabus profectū causis. Prima erat diuina virtus & Altissimi omnipotentia, quæ hac in re operabatur, & creaturis suis vt supremæ maiestatis imperabat: altera viri sanctitas, quæ eum ad primum innocentia statim aliquatenus reducebat, quo hoc homo erat priuilegio donatus, vt bestijs & animalibus omnibus plena cum potestate dominaretur.

Cum hæc paganis nondum tormenta sufficerent, alia de nouo excogitant, & cœtus vniuersarum sanctissimum propugnari, omnibusque dentem superiorem supplicijs manere indignati, in fornacem foetacem igne oppletam ipsū conieciunt coniectus, sed nouo miraculo rursus incolomis & integer emersit.

Quid in Gallia S. Dionysius effecerit.

S. Dionysij in Gallia labores.

Psal. 118.

Psal. 118.

Psal. 148.

Duo. emerfit, & adolescentum Hebræorum ad for-
nacem Babyloniam ad iudicatorum in moie
medijs ex ignibus, Salamadræ ad instar sospes,
nullaq; in parte vstulatus vel ambustus ena-
tauit. Adeo vt Deo ob singulare hoc benefi-
cium gratias agens dicere potuerit: *igne me
examinasti, vt ad lapidem aurum, & non est
inuenta in me iniquitas; innocens & peccati
expers iudicatus sum.*

Phil. 6. Deniq; cum impiorum continuo crederet
immanitas, & iam pestilenti infidelium consi-
lio decretum esset, virum sanctum de medio
tollere, & in exitium eius omnimodis passim
conspiraretur, capitis sententia tandem in eū
est lata. Nec verò mors hæc nouis etiam mi-
raculis caruit: sicut dignorum namq; scriptorū
testimonio constat illum iam capite imminutū
recisum caput sustulisse, & ad aliquot
passuum millia, omnium cum stupore mani-
bus gestasse. Quis simile vquam miraculum
audiuit? quis vsquam legit, aliquem iam capi-
te truncatum, illud tulisse? sententia huius te-
stes habeo omni exceptione maiores, Hildui-
nū in primis ex Librio Metaphrasten deinde in
vita S. Dionysij, & Nicephorum historicum.

*S. Diony-
sius capite
truncatus.*
*Caput suū
truncatum
gestat.*
Lib. hist.
420.
1. 1. hist.
in 4. cap.
1. 1. 2.
*Tom. de
liturgia
pag. 129.*
*S. Regulus
S. Dionysij
vt sanctū
corpore die
quo neca-
tus inter
sanctos re-
fer.*
*Discipuli
Apostolo-
rum tuere
longeui.*
*S. Ignatius.
Quadratus.*
Velut nouum in hac morte patratum mira-
culum adferam, quod in S. Antonino & Pame-
lio legere memini, quibus & alij nonnulli scri-
ptores assentiunt, scilicet eo ipso die, quo glo-
riolos Dionysius morte oppetiit, S. Regulum
Arelatensem Episcopum, dum sacra Missæ ce-
lebrat sollennia, & S. Dionysium eiusq; socios
inter sanctos, quorum facer Canon præfert
nomina, referret, vidisse nomina illorum il-
lustribus caracteribus columbis, quæ, interim
dum sacrum durat officium, per aram circum-
secus volitabant, inscripta.

Mortem porrò occubuit annum agens no-
nagesimum: nec verò mirum hæc cuiquam æ-
tas videri debet: diuina quippe prouidentia cō-
tigit, multos Apostolorum discipulos longæ-
uos fuisse, quò posteris velut viua institutio-
num Apostolicarum monumenta ac docu-
menti loco forent. Exemplo sit B. Martyr Ig-
natius, qui viuum in terra Redemptorem vi-
derat: ac tot deinde annis superuixit, vt ad vsq;
Imp. Traiani tempora pertigerit. Quadratus
quoque, qui Publio, S. Dionysij in Episcopatu
Athenensi sub eiusdem Imp. imperio, succes-
sori successit, multos vidisse se ait illorū, quos

varijs à languoribus suis olim in Iudæa Re-
demptor ipse manibus curarat, quin & alios
permultos, quos idem mundi Seruator à mor-
te ad vitam aliàs reuocarat. cuius rei testem
habeo S. Hieronymum libro de scriptoribus
Ecclesiasticis, in Quadrato.

Quid de Herma dicam, veteri illo S. Pauli
discipulo, qui esse traditur auctor ac parens li-
bri, qui *Pastor* inscribitur, cuius eodem loco
meminit D. Hieronymus, quiq; sub Pij Pontifi-
cis Rom. tempora editus proditur? is vitam
eatenus perduxit, vt ad vsq; Antonini Pij Im-
peratoris, qui Adriano in Imperij gubernatio-
ne successit, ætatem peruenerit. Nec verò si-
lencio inuoluendus est Simeon, antiquus ille
Hierosolymorum Antistes, qui ad centesimū
ac vicesimū ætatis annum vitam traxit, vt
in Annales suos sacros retulit Cardinalis Ba-
ronius. Nec tacitus mihi prætereundus S. Po-
lycarpus S. Ioannis discipulus, Smyrnenſis Epi-
scopus, quem adeo grandæuum scribitur fuisse,
vt, quemadmodum ex historia Ecclesiasti-
ca eruitur, sub Imp. Marco Antonino Pio
martyrio vitam consummasse prodatur. Tam
longæuos verò viros illos sanctos Deus esse
voluit, vt fidi futuris longisque ab initio di-
stantibus sæculis, testes forent eorum, quæ
tum è viuente Christo, tum ex illius Aposto-
lorum ore olim inaudissent & coram vidis-
sent. Atque hanc forte ob causam Dionysium
etiam nostrum nonagenarium esse voluit, vt-
potè qui Gloriosam Virginem Deiparam, S.
Petrum, S. Paulum, Iacobum, aliosque Messæ
discipulos viderat, vt nimirum quæ viderat
mysteria & didicerat, posteritati referret,
& quæcumque olim inaudisset, Ecclesiæ reue-
laret.

Nemo porrò egregiam hanc ætatem & le-
nectam venerabilem in dubium aut contro-
uersiam vocat; sed disceptari video, in quod
martyriū eius tempus inciderit, qua in re va-
riæ cæq; discrepantes sunt auctorum senten-
tiæ. Sunt qui sub Domitiano mortuū tradunt,
alij vel sub Traiano, vel sub Adriano, qui de-
cimo ac centesimo parte salutis anno Imperij
habenas capessit, occubuisse volunt. Qui in
Domitiani persecutione sublatum scribunt,
certissimum est sibi ipsis aduersari; atque hu-
ius sententiæ sunt apud Græcos quidem Me-
taphrastes in vitæ sancti Dionysij histo-

*D. Hieron.
in scriptor.
Eccles.*

*Simeon
Episcopus
Hierosoly-
mitanus
120. annis
vixit.
S. Polycarpi
atas.*

*Quo S.
Dionysius
tempore
mortem
passus sit.*

ria; apud Latinos verò Hilduinus in Areopagico, Hincmarus Episcopus Rhemenfis apud Surium tomo quinto. Hæ porò sunt rationes, ob quas tam aperte veritati refragari, quam in historica ferie errare comperiuntur.

Rationes, quibus efficitur S. Dionysium sub Domitiano mortuum non esse.

Prima sit, Si epistola D. Dionysij ad Ioannem Euangelistam exulem & in Patmon insulam relegatum legitima ac genuina est, ut ipsi & fatentur & indubitate credunt, certissimum est ipsos errare. Cum enim in ea Dionysius asserat, esse sibi cœlitus reuelatum, Ioannem propediem ab exilio reuocandum, ac tum mutuo alterum alterius conspectu perfruituros; planè mentiretur, aut saltem falsè prophetaffe & falsa prædixisse compereretur, si sub Domitiano exspirasset. Certo namque certius est, Ioannem non nisi Domitiano sublato, idque subinitia Neruæ Imperatoris, in libertatem asserum fuisse, atque hæc ratio prægnantissima est.

Lib. de diuin. nominibus.

Secunda, Sanctus noster Dionysius epistolæ cuiusdam meminit à S. Ignatio ad Romanos scriptæ, quam eodem quo martyrium ipse subijt anno, missam exploratissimum est; nemini porò dubium est, quin sub Traiano is passus sit, qui fieri ergo potest, sub Domitiani Imperio S. Dionysium martyrio extinctum, cum ei superuixit, & Neruæ etiam tempora superarit, & scriptorum meminerit illius, qui Traiani ætate & persecutione sublatus est: Quæ cum ita sint, fateamur necesse est, aut Historias errare, aut sanctum Dionysium vltima Domitiani, Neruæ ac Traiani tempora uidentem, multos etiam Adriani, qui illis successor fuit, annos attingisse.

Baron. Tom. 1. annali.

Tertia, Qui fieri queat, regnante Domitiano B. Dionysium mortem occubuisse, si quæ Hincmarus scriptis mandauit, vera sunt, scilicet haud multò post Clementis Romani Pontificis martyrium, suum & Dionysium pertulisse, cum, teste in annalibus Baron. sanctus hic Pontifex tertio Traiani Imp. anno vitam martyrio finierit. Ceterum inter Traianum ac Domitianum non dies aliquot, sed annos non paucos intercurrisse Historiam Augustam legenti euidenter fiet. Hinc ergo uobiscum ipsi drapeate, auditores, num hæc opinio fidem apud cordatos inuenta sit.

Verosimilius ergo ac uicinius est multò, ut

è probatis ac fidei historiarum monumentis eruitur, gloriosum hunc & inclytum Martyrem vitam ac dies suos Adriano imperante finisse. Sic prifca docent martyrologia Bedæ & Adonis, & per multa vetera monumenta & inscriptiones id ipsum testantur; quin ipse Baronius, qui omnem post antiquitatem excussit, & quæstionem hanc quam doctissimè tractauit, opinioni huic accedit.

Quamobrem plura hæc de re non afferam, sed canens receptui hic finiam, vos dumtaxat exhortaturus, numquã ut magni huius Areopagite conuersionis mirabilia, vitæ merita, & martyrij illius decus & gloriam animo mentemque exuatis: Sed perpetuò, Parisenses, primi Episcopi vestri, Antistitiū uestrorum coryphæi, Pastorum uestrorum floris, & Pontificum uestrorum ornamenti ac miraculi recordemini. Simul & recordando sancti huius uiri memoriam cum honore recolite, qui Ecclesiam uestram tam prudenter gubernauit, tam doctè Euangelizando edocuit, tam sublimiter mysteria sacra promulgauit, & tanta charitate ac zelo maiorum uestrorum salutem procurauit.

Memineritis obsecro, generosi Galli, & magnum hunc Apostolum uestrum celebrate, & æternis afficite præconijs, qui patria & conlanguineis relictis, Græcia egressus, & Episcopatu suo Atheniensi cedens, & omnibus abdicatis, ad uos concessit, uos reliquis anteposuit, & uestros fines ingressus, primus lætæ Euangelij nuntium ad uos attulit. Recordemini, tunc dico recordemini, & animo linguaque perpetuò celebrate Doctorem hunc admirabilem, qui uestris in cathedris fidei mysteria toties proposuit, in templis uestris tam sanctè Sacramenta ac diuina administravit, in animarum salutē tanto cœlo & conuentione incubuit, in scelum hoc in regno superstitiones tam generosè & pugilicè oppugnauit, idola uestris in oppidis tanto animi ostentia persumedit, deniq; in regni medullis tam intrepidè intrepdeque pro religione Christiana martyrium subijt. Reminiscamini deniq; omnes in genere fideles, illustres huius Areopagite, docti huius Philosophi, sublimis huius Theologi, magni illius idiomastigis, incomparabilis mysteriorum interpretis, infractæ fidei columnæ, animosi religionis promotio-

ris, irreconciliabilis infidelium inimici, regiae veritatis tubæ, diuini rerum cœlestium præconis & amanuentis, luminis deniq; huius in Ecclesia vniuersa, tum doctrina, tum virtutum quantum coruscantis.

Nolite, nolite vnquam obliuisci illorum, quæ docuit, fecit & tulit pro vobis. Quin & iterum illius molestiæ, studiorum labores, vigiliarum inquietudines, prædicationum sudores, vitæ austeritas, precum diuturnitas, honoris diuini zelus, fidei amplificanda desideria, & æstuantissimus animarum, quo ardebat, zelus, cordis vestri tabulis, & æreis memoriæ vestræ laminis æternum, omnium in oculis, insculpta maneant.

Et quis obsecro tui martyr gloriosissime obliuiscatur? quis ad eò futurus ingratus, qui te à se eliminat, itaque negligat? Nihil enim multis magnisque urbem hanc Parisensem nominibus tibi deuinxisti, nimia tua in illâ sunt merita, nimis multa in Gallia nostra perpeffus es, nimis orbi vniuerso illuxisti, nimis denique graues pro Christiana Religione labores sustulisti, omnem vt tui tam cito memoriam fideles exuant. Vita namq; tua, mors, illustre martyrium, gesta, scripta, virtutes, merita, laudes denique tuæ, quamdiu mundi hæc machina stabit, stabunt, & in perpetua hominum viuæ memoria, obliuionis omnis expetita. Numquam non Ecclesia, & Catholica, velut martyrum suorum illustrium vnum exaltabit, Lutetia cœu Episcoporum suorum sanctissimum extollet, Gallia deniq; vniuersa nomen tuum semper deprecabit, vt Religionis tuæ sudatoris, fidei tuæ doctoris, verbo vt dicam, vt Apostoli tui celeberrimi. Eia ergo, gloriose Martyr, fidei nostræ testis, magne veritatis Doctor, quantum te ipsi laudamus & obsecramus in hac vita mortali, pro nobis tantum ipse vicissim in cœlesti regione apud communem Dñm intercede. Tuo quoque fauore, auxilio ac gratia fiat, vt quam ipse prædicasti, & sanguinis effati sigillo obsignasti fidem, hoc in regno integra ac sincera conseruetur, Euangelij paritas inibi semper in permixta erroribus permaneat, antiquæ ac pristinæ pietatis ignis numquam extinguatur, sed semper magis ac magis inardescat, eadem religionis hic sit, quæ regni ac status politici perpetuitas, ipse Redemptor Iesus assidue hic adoretur, Ecclesia eius floreat, fides

ac deuotio numquam intermoriatur, virtutes suum hic figant domicilium ac sedem, hæereses omnes & erronea dogmata proscribantur, & regni pax, & illius cum religione coniunctio, & cum vtraque cœlestis benedictio perpetuo perseueret. In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, Amen.

IN FESTO S. LVCAE EVANGELISTAE.

Partitio.

- I. De missis animarum curicibus in aetate gratia.
- II. De modo Apostolica missionis.
- III. Cur sine pera & calceis?
- IV. De S. Luca varijs scientijs.
- V. De eiusdem boue symbolico.

Designauit Dominus & alios septuaginta duos. Luc. 10.

FIGVRA.

EZechiel & Apocalypsis quatuor nobis animalia describunt, mystica, prodigiosa, & mirabilibus plena, quorum vñ vitulo erat simillimum. Patrum omnium expositionem sequendo, quatuor hisce animalibus quatuor Evangelistas, & vitulo Lucam denotari assero, cum us hodie celebritatem colimus, cuiusq; vitam, gesta, merita, virtutes ac mirabilia describere vobis conabor. felicem porro vt exitum propositum meum consequatur, tum quo vobis satisfiat, tum quo suis glorioso huic Evangelistæ honos habeatur, ad Spiritum sanctum nos conuertamus, suo nobis vt adsit auxilio, gloriosaque Virginis intercessionem solitam inuocemus, atque ideo communi voto in genua prouoluti, AVE MARIA recitemus.

Quicumque vniuersam sacræ scripturæ seriem & ordinem vtroque in Testamento comprehensam curiosius indagant, animaduertent, ex omnibus illius historijs & narrationibus tres mundi status præcipuos & ætates notari posse. Primum ab Adamo ad vsque Moysen, quem Paulus ad Romanos signauit, Rom. 5. Regnavit mors ab Adam usque ad Moysen.

Gggg 3

Se